

RAN-2101002502030041

S.Y.B.A. (External) Examination March - 2026
Sanskrit-III (CC - Paper-III) (Principle)
વિક્રમોર્વશીયમ – કાલિદાસ, ગંગાલહરી-જગન્નાથ, અર્થાવબોધ

Time: 3 Hours]
[Total Marks: 100

સૂચના : / Instructions (1) ઉપરોક્ત દર્શાવેલ વિગતો ઉત્તરવહી પર અવશ્ય લખવી. Fill up strictly the above details on your answer book.	Seat No.: Student's Signature
--	--

- પ્ર-1. નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. (ગમે તે પાંચ) 10**
- Write answer in short (any five).**
- 1) વિષ્કંભક એટલે શું? તેના પ્રકાર જણાવો.
What is a વિષ્કંભક? State its types.
 - 2) લક્ષ્મીના પાત્રમાં કોણ હતા? તેમણે કઈ ભૂલ કરી?
Who was in the role of Lakshmi? What mistake did she make?
 - 3) ઉર્વશીનું વેલી થઈ જવાનું કારણ જણાવો.
Explain the reason why Urvashi became a valley.
 - 4) અપરાજિતા શબ્દ સમજાવો.
Explain the word અપરાજિતા.
 - 5) જગન્નાથનું વતન અને કુળનું નામ જણાવો.
Tell us the birthplace and clan name of Jagannath.
 - 6) જગન્નાથે ગંગાલહરીમાં કોની સ્તુતિ કરી અને કેટલા શ્લોકો છે.
Whom did Jagannath praise in Gangalahari and how many verses are there?
 - 7) જગન્નાથ ગંગાને કયા ત્રણ દેવોથી વધારે મહત્વ આપે છે.
Jagannath gives more importance to Ganga than which three gods?

- બ) નીચેના ગદ્યખંડ વાંચી પ્રશ્નોના સંસ્કૃતમાં જવાબ લખો. 10**
- Read the following passage and answer in the Sanskrit the questions that follow it**

પુશ કિલ દુર્દાન્તો નામ કશ્વિદકઃ સિંહઃ વેનઽવસત્ । સ નિત્યમનેકપશૂનાં વધઃ । એવં તુ સર્વેષામસ્માકં નાશઃ અલ્પકાલેનૈવ ભવિતેતિ વિચાર્ય સર્વે પશવસ્તુમુપગમ્ય અકષયન્ । રે સ્નેહ યદિ ભવાન ઇયમેકા નઃ પ્રાર્થના સ્વીક્રિયતામ્ । વયમેવ એક પશુ ભવદાહારાર્થ નિત્યં પ્રેષયિષ્યામઃ ઇતિ । તદા સિંહેનોક્તમ્ યદ્યેતદભિમતં ભવતાં ભવતુ, તર્હિ તત ઇતિ । તત પ્રભૃતિ પ્રતિદિનમેકઃ પશુઃ પ્રેષ્યતે સિંહેન ચ સ ભક્ષ્યતે । ગચ્છતિ કાલે કસ્ય ચિદેકસ્ય વૃદ્ધશશકસ્ય વારઃ સમાયાતઃ સ તુ પરમચતુરઃ આસીત । તતઃ મન્દં મન્દં સિંહમુપગમ્ય અકથયત્ ।

- 1) सिंहस्य नाम किम्?
- 2) सिंह प्रतिदिनं किम् अकरोत्?
- 3) किं विचार्य पशवः सिंहस्य समीपम् अगच्छन्?
- 4) सिंहस्य आहारार्थं पशवः किम् अकुर्वन्?
- 5) एकदा कस्य वारः समायातः?

प्र-2. अ) नीचेनामांथी कोईपण बे श्लोकोनो अनुवाद करो.

06

Translate any two verses from the following.

- 1) अस्याः सर्गं विधौ प्रजापतिरभू चन्द्रौ नु कान्तप्रभः
शृङ्गैरकरसः स्वयं नु मदनो मासो नु पुष्याकरः ।
वेदाभ्यासजडं कथं नु विषयव्यावृतकौतूहको
निर्मातुं प्रभवेन्मनोहरमिदं रूपं पुराणो मुनि ॥
- 2) मुनिना भरतेन यः प्रयोगो
भवतीष्वष्टरसाश्रयो नियुक्तः ।
ललिताभिनयं तमध भर्ता
मरुतां द्रष्टमनाः सलोकपालः ॥
- 3) अनेन कल्याणि मृणालकोमलं
व्रतेन गात्रं ग्लपयस्यकारणम् ।
प्रसादमाकांक्षति यस्तवोत्सुकः
स किं त्वया दासजनः प्रसाधने ॥
- 4) सरसि नलिनीपत्रेणापि त्वमावृतविग्रहां
ननु सहचरी दूरे मत्वा विरौषि समुत्सुकः ।
इति च भवतो जायास्नेहात्पृथक्स्थितिभीरुता
मयि च विधुरे भावः कान्ताप्रवृत्तिपराङ्मुखः ॥

अ) नीचेनामांथी कोईपण बे श्लोकोनो अनुवाद करो.

06

Translate any two verses from the following.

- 1) प्रभाते स्नान्तिनां नृपतिरमणिनां कुचतटी-
गतो यावन्मातर्मिलति तव तोयैर्मृगमदः ।
मृगास्तावदैमानिकशसतहस्तैः परिवृता
विशन्ति स्वच्छंदं विमलवपुषो नन्दनवनम् ॥
- 2) निधानं धर्माणां किमपि च विधानं नवमुदां
प्रधानं तीर्थानाममलपरिधानं त्रिजगतः ।
समाधानं बुधेरथ खलु तिरोधानधियां
श्रियामाधानं नः परीहस्तु तापं तव वपुः ॥
- 3) विमानैः स्वच्छन्दं सुरपुरमयन्ते सुकृतिनः
पतन्ति द्राक् पापा जननिनरकान्तः परवशाः ।
विमार्गोडयं तस्मिन्नुभयमूर्ति जनपदे
न यत्र त्वं लीलादलितमनुजाशेषकलुषा ॥

- 4) અવિશ્રાન્તં જન્માવધિસુકૃતજન્માર્જનકૃતાં
સતાં શ્રેયઃ કર્તુ કતિ ન કૃતિનઃ સન્તિ વિબુધાઃ ।
નિરસ્તાલમ્બાનામકૃતસુકૃતાનાં તુ ભર્વતી
વિનાડમુષ્મિલોકે ન પરમવલોકે હિતકરમ્ ॥

ક) નીચેનામાંથી કોઈપણ બે સંદર્ભ સમજાવો.

08

Expalain any two of the following references

- 1) હન્ત દત્તફલોં મેં વિષમાવતાતારુ ।
- 2) અતઃ ખનુભવતા દિવ્યસામિલાષિણા ચાતકવ્રતં ગૃહિતમ્ ।
- 3) એષ ખણ્ડમાદકશ્રીક ઉદિતો રાજા દિજાતીનામ્ ।
- 4) યથા મુનયોડપિ વ્યાહરન્તિ રાજા કાલસ્ય કારણમિતિ

પ્ર-3. ‘વિક્રમોર્વશીયમ્’ નાટકનાં સંદર્ભમાં કાલિદાસની પ્રણય વિભાવના સ્પષ્ટ કરો.
Explain Kalidasa's concept of Pranaya in the context of the play
Vikramorvashyam.

20

અથવા/OR

પ્ર-3. રાજા પુરુરવાનું પાત્રાલેખન કરો.
Describe the character of King Pururva.

પ્ર-4. ‘વિક્રમોર્વશીયમ્’ નાટકના ચોથા અંકમાં કવિએ કરેલ પ્રકૃતિ નિરૂપણ ચર્ચો.
Discuss the poet's depiction of nature in the fourth act of the play
Vikramorvashyam'.

20

અથવા/OR

પ્ર-4. ‘વિક્રમોર્વશીયમ્’ નાટકનું મૂળ દર્શાવી તેમાં કાલિદાસે કરેલા પરિવર્તનની ચર્ચા કરો.
Explain the origin of the play "Vikramorvashyam and discuss the changes
made by Kalidasa in it.

પ્ર-5. ટૂંકનોંધ લખો. (ગમે તે બે)
Write short notes (any five)

20

- 1) એકાવલી પ્રસંગ.
Event of એકાવલી
- 2) ઉર્વશીનું પાત્ર.
Urvashi's character.
- 3) ગંગા પ્રત્યેનો ભક્તિભાવ.
Devotion to Ganga.
- 4) જગન્નાથના લહરી કાવ્યો.
The waves of Jagannath.